

Έξι Τριαντάφυλλα για δύο Μεγάλους Πατριώτες

***του Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη, Πρύτανη**

Δευτέρα, 31 Ιουλίου 2017, επισκέφθηκα το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Είχα μια εγκάρδια συζήτηση με τον Πρύτανη, μιλήσαμε για τα πανεπιστήμια μας, για τις δυσκολίες και τα προβλήματα αλλά και για τις προοπτικές και το μέλλον. Έχω την εντύπωση ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο ζει εγκλωβισμένο στην απόλυτη εγκατάλειψη, οπισθοδρομώντας στη δεκαετία του '80, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

Όταν τελειώσαμε την συζήτηση, ζήτησα από τον Πρύτανη να κάνουμε μαζί μια συμβολική πράξη απόδοσης τιμής. Συμφώνησε αμέσως. Συγκινήθηκε. «Δεν είναι δυνατόν», του λέω, «να περάσει ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κύπρου από τα Γιάννενα και να μην αφήσει λίγα τριαντάφυλλα σε δύο μεγάλους Κύπριους πατριώτες. Το Δήμαρχο της Λεμεσού Χριστόδουλο Σώζο και το φοιτητή της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών από τον Πεδουλά, Μιχάλη Στιβαρό. Έπεσαν και οι δύο το 1912 για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων».

Κύπριοι Ήρωες των Βαλκανικών Πολέμων

Η συμβολή της Κύπρου κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, το 1912-13, ήταν πολύ σημαντική. Σχεδόν 2.000 εθελοντές από την Κύπρο πολέμησαν στα διάφορα μέτωπα της Μακεδονίας και της Ηπείρου, και πολλοί από αυτούς έδωσαν την ίδια τους την ζωή.

Συναντηθήκαμε το απόγευμα στο παραλίμνιο Πάρκο Κάτσαρη, εκεί όπου οι προτομές των ηρώων μας ατενίζουν την μαγευτική λίμνη των Ιωαννίνων. Μαζεύτηκε και λίγος κόσμος, καταθέσαμε έξι τριαντάφυλλα. Μαζί μας και ο Διευθυντής της Γυναικολογικής κλινικής του Μακάριου Νοσοκομείου, Δρ.

Αγαθοκλής Χριστοφίδης. Είπαμε δύο λόγια για τους λεβέντες μας, γι' αυτούς που τη δεδομένη στιγμή εξέφρασαν την πραγματική έννοια του πατριωτισμού. Εν μέσω των Βαλκανικών Πολέμων, έτρεξαν να βοηθήσουν για την απελευθέρωση ελληνικών πατρίδων. «Σας ευχαριστούμε για ό,τι κάνατε για την πατρίδα μας» είπε μεταξύ άλλων ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. «Η θυσία σας είναι μια αιώνια αρραβώνα ανάμεσα στην Κύπρο και τα Ιωάννινα», είπα στη σύντομη ομιλία μου. Ποιοι ήταν όμως αυτοί οι μεγάλοι Κύπριοι;

Ο Χριστόδουλος Σώζος γεννήθηκε στη Λεμεσό. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1888-1892). Ήταν μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου (1901-1906, 1907-1911). Με το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων, αν και εν ενεργεία Δήμαρχος Λεμεσού, πάει στην Ελλάδα και κατατάσσεται στον ελληνικό στρατό ως εθελοντής. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος του προτείνει να μείνει στο επιτελείο στην Αθήνα, αυτός το αρνείται και απαιτεί να σταλεί ως απλός στρατιώτης στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Κατετάγη στο Α' Σύνταγμα Πεζικού του Διαδόχου. Στη Μάχη του Μπιζανίου για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, πέφτει από τούρκικο βόλι, ηρωικά μαχόμενος, στις 6 Δεκεμβρίου 1912. Η πόλη των Ιωαννίνων τον τιμά για τη θυσία του μετά τη απελευθέρωσή της. Η προτομή του βρίσκεται στις όχθες της ιστορικής λίμνης της. Δίπλα της, η προτομή του άξιου συμπατριώτη του Μιχάλη Στιβαρού.

Ο Μιχαήλ Στιβαρός γεννήθηκε στον Πεδουλά το 1892. Είχε το ίδιο όνομα με τον πατέρα του, ο οποίος πέθανε λίγο πριν από τη γέννηση του παιδιού του. Φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο του Πεδουλά, στο Ημιγυμνάσιο Λεμεσού και στο Παγκύπριο Γυμνάσιο από όπου αποφοίτησε το 1911. Στη συνέχεια εισάχθηκε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Κατετάγη ως εθελοντής στον Ελληνικό Στρατό τον Οκτώβριο του 1912 μαζί με πολλούς Κύπριους φοιτητές. Ο Μιχαήλ Στιβαρός επίσης έπεσε ηρωικώς στα υψώματα Μπιζανίου τον Δεκέμβριο του 1912.

Το 1912-13, στην εποχή των Βαλκανικών πολέμων, ο πατριωτισμός εκφράζονταν με τον αγώνα για την απελευθέρωση του αλύτρωτου ελληνισμού. Εν προκειμένω, εκδηλώθηκε με τον υπέρτατο τρόπο, την αυτοθυσία στο πεδίο της μάχης. Πατριωτισμός ήταν και παραμένει η απροϋπόθετη αγάπη για την πατρίδα - τον πολιτισμό και την ιστορία της, τον τόπο, την ιδιαιτερότητα που η εθνική συλλογικότητα κομίζει, το αίσθημα του συνανήκειν και τη δυνατότητα του αυτο-καθορισμού, την έγνοια για το συλλογικό καλό. Αυτός είναι ο πυρήνας και το υπόβαθρο του πατριωτισμού, αν και η ιδιαίτερη έκφρασή του καθορίζεται σε κάθε ιστορική εποχή από τις εκάστοτε προτεραιότητες και επικρατούσες συνθήκες. Ο πατριωτισμός δεν είναι ενικός, αλλά πληθυντικός: δεν υπάρχει ένας τρόπος να αγαπάς την πατρίδα σου, ούτε μια και μόνη αντίληψη για την πατρίδα. Σε οποιαδήποτε αντίληψη, όμως, ο πατριωτισμός εμπεριέχει την ιδεατή συλλογικότητα - την πολιτικά οργανωμένη κοινότητα που συγκροτείται γύρω από τις αξίες της ελευθερίας, της ισότητας και του κοινού καλού - η οποία προσανατολίζει και τροφοδοτεί την ατομική δράση. Ο άνθρωπος είναι ένα βαθιά κοινωνικό ον που νοηματοδοτεί τη ζωή του από αξίες που καλλιεργούνται στο έδαφος της κοινής πατρίδας. Δεν είναι τυχαίο ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία ανθεί εκεί που υπάρχει μια στιβαρή και εκλεπτυσμένη εθνική αυτο-αντίληψη.

Τι σημαίνει πατριωτισμός σήμερα;

Αν στις αρχές του 20ου αιώνα, πατριωτισμός ήταν η απελευθέρωση του αλύτρωτου ελληνισμού, και στα μέσα του 20ου αιώνα ήταν ο αγώνας για την απαλλαγή από την αποικιοκρατία, στον 21ο αιώνα, πατριωτισμός είναι να είσαι άτεγκτος, ιδιαίτερα αν κατέχεις θέση ευθύνης, απέναντι στην αδικία, την παρανομία, την αναξιοκρατία, την ανευθυνότητα, τη διαφθορά, την υπονόμευση του κοινού καλού και την παράκαμψη του δημοσίου συμφέροντος.

Πατριωτισμός σήμερα είναι να δημιουργείς πρότυπα και πηγές έμπνευσης για τους γύρω σου με το ήθος σου. Να είναι περήφανοι οι πολίτες που είναι μέλη της πολιτικής κοινότητας που συγκροτεί το έθνος, έτσι ώστε να θέλουν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξή της.

Πατριωτισμός είναι να σέβεσαι τα δημόσια ταμεία και το δημόσιο πλούτο, να μην κάνεις εκπτώσεις απέναντι σε μια επικίνδυνη κομματο-παρεο-οικογενειοκρατία που ρημάζει τα πάντα στο πέρασμά της. Πατριωτισμός είναι να πασχίζεις να είσαι άριστος εφ'ω ετάχθης και πάντα να δουλεύεις σκληρά, στο μέγιστο των δυνατοτήτων σου, με αρχές, εντιμότητα και επίγνωση του κοινού καλού, για να δημιουργείς υπεραξία, να είσαι παραγωγικός και δημιουργικός για να ανοίγεις νέους δρόμους και να συμβάλλεις στην ασφάλεια και στην ευημερία της χώρας σου.

Πατριωτισμός είναι να χρησιμοποιείς τον ορθολογισμό για να αναλύεις τον κόσμο γύρω σου και να δρας συγκροτημένα, στρατηγικά και μεθοδικά για το δημόσιο συμφέρον. Να αντιμάχεσαι την χυδαία και τοξική τακτική του λαϊκισμού, της υστερίας και της αναμόχλευσης του πάθους, η οποία αποσκοπεί στη χειραγώγηση των πολιτών. Να λειτουργείς με μυαλό, όραμα και έλλογο πάθος, όχι με αχαλίνωτο ή μιντιακά επιτηδευμένο συναίσθημα.

Πατριωτισμός είναι να είσαι οραματιστής, να ατενίζεις το μέλλον εξοπλισμένος με μια στοχαστική αποτίμηση του παρελθόντος. Να χαράζεις μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους που εδράζονται σε ρεαλιστική, αξιόπιστη ανάλυση των δεδομένων και των δυνατοτήτων, και να δουλεύεις μεθοδικά για τους στόχους αυτούς, με ήθος και έμπνευση, χωρίς φανφάρες, αλλά με σύνεση και αρχές.

Πατριωτισμός, στις αρχές του 21ου αιώνα, είναι να κάνεις τομές, να μην ικανοποιείσαι με τη στασιμότητα, να αντιμάχεσαι τα οργανωμένα συμφέροντα που στηρίζουν ένα αναχρονιστικό στάτους κβο σε έναν κόσμο που αλλάζει, να εμπνέεις τους άλλους με το έργο σου και τη στάση σου, και να τους κινητοποιείς για να συνεισφέρουν και αυτοί. Να προσπαθείς να θωρακίζεις πολιτικά, θεσμικά, πολιτισμικά, και οικονομικά τη χώρα σου, επινοώντας νέους θεσμούς και μεταρρυθμίζοντας διαρκώς του υφιστάμενους, έτσι ώστε να προσαρμόζονται στο συνεχώς μεταβαλλόμενο εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον.

Πατριωτισμός είναι να έχεις ρεαλιστική επίγνωση κάθε φορά τι προάγει την εθνική κυριαρχία και το εθνικό συμφέρον. Να ξέρεις ότι στην παγκοσμιοποιημένη εποχή των σύνθετων προβλημάτων, το εθνικό συμφέρον προάγεται όχι αποχωρώντας από, ή διστάζοντας να συμμετέχεις σε, διεθνείς συσσωματώσεις αλλά, αντιθέτως, το εθνικό συμφέρον ενισχύεται όταν οι εθνικές κυριαρχίες συνενώνονται σε ένα μεγαλύτερο πλαίσιο. Πατριωτισμός, σήμερα, είναι ο ανυποχώρητος ευρωπαϊσμός, όχι η εθνική αναδίπλωση.

Πατριωτισμός δεν είναι οι εθνικές παρελάσεις, τα στερεότυπα κλισέ, η ανούσια και τετριμμένη ρητορεία, η κομπλεξική περηφάνεια, η αστόχαστη επανάληψη μύθων ανωτερότητας, η εκμετάλλευση εθνικών συμβόλων, η μούχλα της συντήρησης, η απέχθεια για τον Άλλο. Όλα αυτά είναι, στην καλύτερη περίπτωση, η παραφθορά του πατριωτισμού. Στη χειρότερη, συνιστούν την καπηλεία του πατριωτισμού - μηχανισμούς χειραγώγησης από εξουσίες που θέλουν να εκμεταλλευτούν το πατριωτικό αίσθημα του λαού. Οι «πατριώτες» που επικαλούνται αγώνες ως άλλοθι για τη διαφθορά τους αργότερα, οι «εθνικόφρονες» που έκαναν πλιάτσικο σε Τ/Κ περιουσίες μετά το 1974, και οι δημόσιοι «λειτουργοί» και οι «πολιτικοί» (οι λειτουργοί και υπηρέτες της «πόλεως»!) που χρησιμοποίησαν (και χρησιμοποιούν) πελατειακά-οικογενειοκρατικά το κράτος και τους θεσμούς, έχουν τόση σχέση με τον πατριωτισμό όση οι

Ιεροεξεταστές με τον Χριστιανισμό, οι διοικητές των Γκουλάγκ με τον σοσιαλισμό, και οι «εναλλακτικοί δεξιοί» με τη φιλελεύθερη δημοκρατία.

Δεν έχω καμιά αμφιβολία ότι εάν σήμερα ήταν ανάμεσα μας ο Μιχάλης Στιβαρός και ο Χριστόδουλος Σώζος, θα ενέπνεαν ένα ολόκληρο λαό προς αυτή την κατεύθυνση. Η αγάπη τους για την πατρίδα ήταν τέτοια που παρέβλεψαν το ατομικό συμφέρον. Σήμερα θα μας καλούσαν να θέσουμε τα επιμέρους συμφέροντά μας στην υπηρεσία του κοινού καλού, χτίζοντας θεσμούς, παράγοντας πολιτισμό, γνώση, και έρευνα, και δημιουργώντας μια οικονομία γνώσης που δεν μας εξασφαλίζει απλώς την επιβίωση αλλά δίνει ευκαιρίες στους νέους να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Γιατί, σε τελική ανάλυση, ο πατριωτισμός δημιουργεί εμπιστοσύνη στους θεσμούς, δίνει νόημα στο συλλογικό βίο, παρέχει χώρο στη δημιουργία.

Έξι Τριαντάφυλλα, λοιπόν, για δύο Μεγάλους Κύπριους Πατριώτες, εκεί στην μαγευτική λίμνη των Ιωαννίνων. Μαζί με τόσους άλλους πατριώτες της χώρας, φωτίζουν την ύπαρξή μας, εμπνέουν τις προσπάθειές μας, και μας δίνουν την απαραίτητη ώθηση να προχωρήσουμε, όταν, αντιμέτωποι με την κομματοκρατία, την αναξιοκρατία και τη διαφθορά, το ηθικό μας κινδυνεύει να καμφθεί. Να είσαι απόγονος του Σώζου και του Στιβαρού σημαίνει να μην παραδίδεις τα όπλα, να μην παραιτείσαι, να θέλεις να βαδίσεις το δρόμο που αυτοί άνοιξαν.